

Jaroslav Goll (14. 7. 1846 – 8. 7. 1929)

Byl to významný český historik a medievalista, pedagog, diplomat, básník a překladatel. Je považován za zakladatele pozitivistické historické školy v Čechách. Na univerzitě vytvořil instituci seminářů, kde se pouze nepřednáší, ale kde se badatel učí rozboru pramenů jako základní historické metodě. Jeho žáci, pokračující ve stylu jeho práce se později začali označovat jako Gollova škola.

Život

Narodil se v Chlumci nad Cidlinou. Studoval obecnou německou školu a první třídu nižšího gymnázia v Hradci Králové, druhou třídu již absolvoval v Mladé Boleslavi, kam se odstěhoval se svým otcem. Gymnázium dokončil v Praze, kde roku 1864 maturoval. V 18 letech nastoupil na Karlovu univerzitu v Praze, kde začal studovat historii a byl zde pro své další dílo významně ovlivněn jedním z přednášejících, Konstantinem Höflerem, který usiloval o praktické cvičení s prameny, které jeho kolegové vyučovali málo nebo vůbec. Také prosazoval důležitost čerpání z pramenů a jejich správné využívání, protože jinak je historikova práce pouhou kompilací.

Počátkem roku 1870 Jaroslav Goll vykonal spolu s doktorátem také státní učitelskou zkoušku pro střední školy a v souladu s přáním svého otce začal vyučovat zeměpis a dějepis na gymnasiu v Mladé Boleslavi. Po jednom roce odjel na roční studijní pobyt na univerzitě v Göttingenu, kde v té době působil například Georg Waitz, od kterého se Goll naučil práci s prameny, zejména pak jejich analýze. Waitz vyučoval v semináři, podobu jeho semináře (tak jak ho známe i dnes - praktická výuka s menším počtem studentů) přinesl později Goll do Prahy. Toto studium ho v jeho budoucí práci ovlivnilo nejvíce. Naučil se zde hlavně analýze pramenů a jejich kritice.

V roce 1875 získal Goll docenturu v oboru všeobecných dějin, začal přednášet na Karlo-Ferdinandově univerzitě. V roce 1880 se stává profesorem a v letech 1891-1892 děkanem. Byl členem panské sněmovny říšské rady. V listopadu 1907 se stal řádným členem České akademie a v témže roce byl zvolen rektorem české univerzity. Vzhledem ke zdravotním problémům však univerzitu zanedlouho opustil a uchýlil se do ústraní. Nadále se ovšem věnoval historické práci a přispíval také do historických časopisů.

Přínos pro českou historiografii

Po rozdělení univerzity (1882) na českou a německou část přednášel J. Goll v české části, kde ve spolupráci s Josefem Emlerem vyučoval historické semináře podle vzoru Georga Waitze. Svým žákům se věnoval s velkou péčí, výborně přednášel, před každou přednáškou předkládal posluchačům kritické přehledy pramenů a bibliografický úvod, což nebylo u jeho kolegů zvykem. Tímto přístupem vchoval několik generací historiků, pro které nebylo historické vzdělání pouhým mechanickým čtením odborné literatury, ale naučil je novému přístupu k pramenům. Vnímál historii především jako vědu, ne jako vlastenecký či politický nástroj. Přednášel novověké, středověké i starověké dějiny. Mezi jeho žáky patřili Josef Pekař, Gustav Friedrich, Václav Novotný, Max Dvořák, Zdeněk Nejedlý a Josef Šusta., kteří jsou také řazeni do tzv. Gollovi školy.

Kromě výuky se věnoval literatuře a jazykům a již na gymnáziu mu v časopise Lumír vyšly pod pseudonymem Chlumecký překlady z Béréngéra. Časopisu Lumír se i nadále věnoval a v letech 1874-1875 se stal jeho spoluredaktorem. Přispíval i do *Květů*, *Osvěty*, *Zlaté Prahy* a dalších časopisů. Kromě překladů z francouzštiny, italštiny, španělštiny, němčiny, polštiny a

angličtiny mu vycházela i vlastní tvorba. Psal básně, fejetony, črty a články, pro které hledal inspiraci v historii a literatuře.

V historických studiích se zabýval vztahovými tématy. Příkladem jsou například polsko-české vztahy, evropské dějiny 15–17. století, českoobratrská problematika a doba reformační. Po vzoru německého historického časopisu *Historische Zeitschrift* založil roku 1895 *Český časopis historický*, který navázal na *Sborník historický*. Publikoval také v *Časopise musea království Českého* nebo v Masarykově *Atheneu*. Právě v časopise *Atheneum* vyšla v roce 1886 studie bohemisty Jana Gebauera *Potřeba dalších zkoušek RKZ*, která zpochybnila pravost rukopisů. Na popud přítele Hostinského vystoupil i Goll. Sepsal v polovině roku 1886 *Historický rozbor básní rukopisu Královédvorského: Oldřicha, Beneše Heřmanova a Jaroslava*, v němž vyslovil názor, že rukopisy jsou falsa. Otázka pravosti rukopisů byla tehdy velmi citlivá, nejen z pohledu vědeckého, ale hlavně politického a vlasteneckého.

Jaroslav Goll není primárně spojovaný se svým dílem, ale především se zavedením nového stylu výuky. Nenapsal žádné rozsáhlé komplexní dílo, zato dal českému vnímání historiografie nový, evropský rozměr a mezi svými žáky měl mnoho významných pokračovatelů.

LITERATURA

Kosatík, P.: *Česká inteligence: od Jaroslava Golla po Magora*. Praha, 2011.

Kutnar, J. – Marek, J.: *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví. II. Od počátků pozitivistického dějepisectví na práh historiografie marxistické*. Praha 1977 (více vydání).

Marek, J.: *Jaroslav Goll*. Praha 1991.